

Det er et mirakel, at

Når julen nærmer sig, sender Hans Bøjlund Sørensen uvilkårligt tankerne tilbage. Han var kz-fange i Tyskland i 1944, og julen havde nær kostet ham livet. De små lys i mørket holdt ham i live.

Juledag 1944 begyndte som alle andre dage for fangerne i den tyske koncentrationslejr Neuengamme.

Hans Bøjlund Sørensen blev vækket klokken 6 om morgenen med besked på at stille til appel i gården en halv time efter.

Han var udkommanderet på tvangsarbejde på grænsen mellem Tyskland og Holland. Han skulle grave skyttegrave, der kunne bremse De Allieredes angreb på den tyske værne-magt. Det var rent slavearbejde.

Morgenmaden juledag bestod som sædvanlig af en skål suppe. Den smagte af opvaskevand, og der var ikke meget næring at hente i den.

Efter morgenmaden hørte ligheden med de øvrige dage i lejren op. De 2.000-3.000 fanger blev *ikke* beordret i gang med skovle og hakker. De fik besked på at blive stående i fangegården, hvor dagens arbejde var at sy nye fangenumre på fangedragterne.

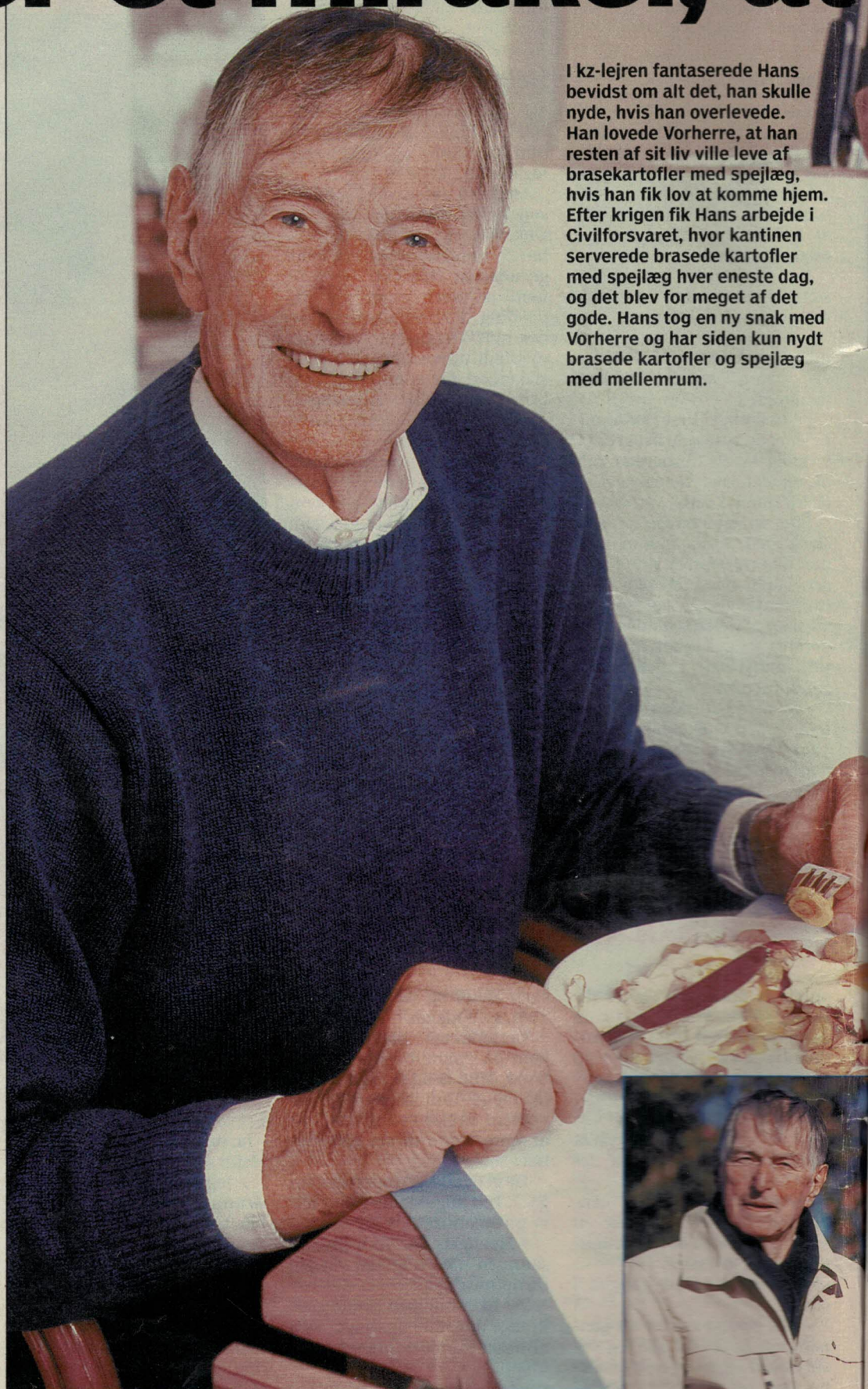
– Det var ren beskæftigelses-terapi, konstaterer Hans.

– Sagen var, at tyskerne ønskede at fejre jul. For at der skulle så få soldater som muligt til at holde øje med os, fik vi lov at stå i fangegården fra tidlig morgen til sen aften, forklarer han.

Det havde nær kostet ham livet.

– Jeg havde holdt mig nogenlunde rask indtil da, men juledag blev jeg alvorligt syg. Det var en af de helt kolde isvintre. Temperaturen var nede omkring 20 frostgrader. Jeg havde hullede træskotøfler på fødder-

I kz-lejren fantaserede Hans bevidst om alt det, han skulle nyde, hvis han overlevede. Han lovede Vorherre, at han resten af sit liv ville leve af brasekartofler med spejlæg, hvis han fik lov at komme hjem. Efter krigen fik Hans arbejde i Civilforsvaret, hvor kantinen serverede brasede kartofler med spejlæg hver eneste dag, og det blev for meget af det gode. Hans tog en ny snak med Vorherre og har siden kun nydt brasede kartofler og spejlæg med mellemrum.

Jeg overlevede

ne, og mit tøj var laset. Som dagen skred frem, blev jeg overmandet af feber. Andre fanger faldt omkuld rundt omkring mig. Mange blev alvorligt syge den dag. En del døde.

Det er først for nylig, at en læge har fundet ud af, hvad Hans fik at slås med den dag. Lægen opdagede, at Hans havde haft tuberkulose.

– Det er et mirakel, at jeg overlevede. For jeg er aldrig blevet behandlet for det, fortæller Hans.

Hans stemmebånd tog varig skade. Siden krigen har Hans været kendt for sin svage, pibende tale. Men han overlevede krigen, og spørger man ham i dag, hvordan hans liv har været efter krigen, svarer han fast i stemmen. „Jeg har haft det bedste liv, man kan forestille sig“.

Hans er sikker på, at det var de små lyspunkter under mare-ridtet i Tyskland, der holdt ham i live. Han husker taknemmeligt fangevogteren, der en dag dukkede op med et par franskbrødsadder med smør på. Det var ren luksus for Hans. Han husker også Røde Kors-da-

men på banegården i Bremen, der spyttede ham i ansigtet, da han bad om en kop kaffe. Det fik prompte en tysk soldat til at bede om at få fyldt sin feltflaske med kaffe, hvorefter han skænkede Hans en kop.

– Sådanne små tegn på medmenneskelighed midt i mare-ridtet var guld værd, slår Hans fast.

Talte over sig

Hans Bøjlund Sørensen var smed og arbejdede i 1943 på Aalborg Skibsværft. Værftet arbejdede for tyskerne og blev kontrolleret af den tyske marine. Arbejdernes opgave var at reparere tyske hurtigbåde havareret i søslag. Det ærinde brød Hans sig ikke om.

– Vi var flere, der gjorde mere skade end gavn, husker han.

Han arbejdede i rørafdelingen og „glemte“ ofte at spænde rør i skibenes maskinrum ordentligt fast, inden skibene blev sendt ud på søen. Tyskerne fik dermed store problemer, når en situation spidsede til, og maskinerne skulle arbejde for fuld styrke. Der er helt sikkert flere tyske skibsmotorer, der er brudt sammen på grund af Hans' dårlige rørarbejde.

– Desværre var der en af mine kollegaer, der talte over sig, fortæller Hans, der i dag er 85 år og bor i Kolding.

– Jeg blev kaldt op på chefens kontor, hvor to tyske SS-folk arresterede mig, husker han. Via Horserød og Frøslev Lejren kom han til Neuengamme den 21. oktober 1944.

– Jeg kan huske, at jeg som noget af det første lagde mærke til røgen fra en mærkværdig lav skorsten. „Sikken et gammelt varmeværk“, tænkte jeg og undrede mig over stanken. Det var først senere, det gik op for mig, at der var tale om et krematorium, hvor tyskerne brændte de døde. Stanken var modbydelig, men den vandede jeg mig til. Den hang konstant over lejren.

I midten af november blev Hans sendt på tvangsarbejde nær den hollandske grænse. Arbejdet var barskt, og mange fanger bukkede under som føl-

ge af den opgave.

– Det var forfærdelige forhold. Vi fik stort set intet at spise. Vi skulle grave med skovl og hakke fra tidlig morgen til sen aften dag efter dag i kulde, frost og regn. Frem til juledag klarede jeg det nogenlunde.

Juleaften

Hans husker, hvordan han og kammeraterne forestillede sig, at julen ville byde på noget bedre.

– Vi drømte om flæskesteg, sovs og brune kartofler. Som tiden nærmede sig, dalede vores forventninger. Til sidst var vi klar over, at vi skulle være heldige, hvis vi fik to-tre cigaretter i anledning af højtiden.

Fangerne fik intet som helst ekstra juleaften 1944.

– Juleaften blev alligevel en god oplevelse, mindes Hans.

– Vi sad i barakken. En lektor fra Århus citerede juleevangeliet, en anden holdt en juletale. En fransk medfange var opera-sanger og sang nogle smukke julesange. Det var meget bevægende.

Det var dagen efter, juledag, Hans mødte sit Waterloo. Tyskernes ordre om, at alle fanger skulle stå time efter time i frosten i fangegården, sendte flere hundrede fanger til tælling. Mange døde i dagene efter. Så kom en togvogn, der skulle bringe de syge fanger tilbage til Neuengamme. Hans husker togturen som det værste, han nogensinde har oplevet.

– Vi var 200 fanger, der blev stuvet sammen i kreaturvogne. De fleste af os var dødssyge og havde høj feber. Alle havde diarré. Stanken og svineriet var forfærdeligt. Vi var alle smurt ind i vores egne ekskrementer. Ud af de 200, der kom med toget, var kun 40 i live, da vi nåede frem.

Hans' ansigt lyser op i et taknemmeligt smil.

– Den stærkeste af fangerne hed Michael. Han holdt mig i live. Da vi ankom til Neuengamme, bar han mig ind i barakken. Her tegnede en læge et stort blåt kryds på vores overkroppe. Vi var dermed bestemt til ophold i en sygebarak.

Da Hans kom hjem fra Neuengamme, var han for afkræftet til at arbejde som smed. Han fik i stedet arbejde inden for Civilforsvaret, hvor han stortrivedes og gjorde karriere.

Hans fik sin første Røde Korspakke dagen efter. Det var en julepakke, der blandt andet indeholdt 100 cigaretter.

– Jeg røg ikke, men som handelsvare var cigaretterne guld værd. Michael gav cigaretterne til nogle fangevogtere i bytte for, at jeg ikke blev sendt ud på hårdt tvangsarbejde igen. Jeg fik i stedet et job på en fabrik tæt på lejren. Det reddede mit liv. Her samlede jeg kræfter.

Hans kom til Danmark med de hvide busser den 21. april 1944. Via Sønderjylland kom han til det neutrale Sverige. Allerede få dage efter Danmarks befrielse fik han lov at tage hjem til sine forældre i Vestbjerg ved Aalborg.

Hans ler:

– Mine forældre var naturligvis ellevilde af glæde over at se mig. Efter to-tre dage spurgte de, om jeg ikke skulle se at få noget at bestille. „Du kan ikke blive ved med at drive den af“, fik jeg fortalt.

Hans var for svag til at genoptage arbejdet som smed og søgte i stedet ind ved Civilforsvaret. Her gjorde han karriere frem til 1977, hvor han gik på pension som korpsmester. ■

Efter krigen blev Hans gift med Valborg og far til tre piger. Han blev enkemand for godt fire år siden. I dag deler han liv med Dagmar Mørk Jensen. Hun mistede sin Villy for godt fem år siden. Villy havde også været i koncentrationslejr, og såvel Hans' som Dagmars børn og børnebørn finder det helt naturligt, at de to nu har fundet sammen.

Af Henrik Helmer Petersen
helmer.p@tdcadsl.dk
Foto: Heidi Lundsgaard og privat